

gla

slovenske kulturne akcije

L. XII. 10, 11 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 14. VI. 1965

RIMSKA NEKROPOLA V ŠEMPETRU

M. Marolt

Šempeter je zdaj menda uradno ime za faro in vas Sv. Peter v Savinjski dolini, kakšnih 12 km vzhodno od Celja. Tu je v rimskih časih imel svojo podeželsko vilo upravnik mesta Celja in okolice in tu si je omislil tudi svoje pokopališče. Najbrž je prehajala podeželska vila na njegove naslednike in župane in z njihovimi trupli in trupli sorodnikov, služabnikov in sužnjev se je šempetrski gaj mrtvih večal, vse do l. 268 po Kr., ko je Savinja silno narastla, blizu svoje struge ležeče pokopališče zalila in spomenike preplavila tako, da je izpodjedla njihove temelje, nastavki pa so se porušili, padli deloma v strugo, deloma pa sta jih naplavljeni grušč in zemlja zasula. Spomeniki odličnih pokojnikov so bili veliki, največji je še v zdaj ohranjenih ostankih visok 8 metrov, več jih meri po 6 metrov — primerjaj s tem mogočni spomenik, ki ga stavita kipar Ahčin in arh. Eiletz v spomin slovenskih junakov pa meri v višini „samo“ 3 metre — in eden, ki ni tako dobro ohranjen, je bil v višino še višji od osem-meterskega. Ti spomeniki so arhitektonske umetnine, opremljene z bogatim kiparskim okrasom. Zlasti tiste kamenine, ki so padle z navzdol obrnjenim kiparskim dekorjem naprej proti reki, so ostale dobro ohranjene; bolj izlizane so tiste, ki so padle tako, da je bil kiparski okras obrnjen navzgor. Vendar je iz ohranjenih reliefov in prosto stoječih skulptur mogoče sklepati na prav odlično kiparsko delavnico, ki je po mnenju prof. dr. Josipa Klemenca imela svoj obrat v Akvileji in od tam hodila na Štajersko, takrat v Norik klesat, kadar je smrt zahtevala odličnega Celjana. Na slovenskih tleh so znani številni rimski spomeniki, tudi nagrobniki, pa nobeden se po kvaliteti ne more primerjati s šempeterskimi. Med velikimi kapelicami, v katerih je bil shranjen pepel celjskih odličnikov, so skromnejši, nizki spomeniki služabnikov in sužnjev. Za dva moramo sklepati celo, da sta bila že kristjana, dočim so bili ostali šempeterski rimski pokojniki ne tem pokopališču še pogani.

Sicer je bil en fragment teh spomenikov viden in znan že poprej, pa ni bilo mogoče določiti kam spada. Ko pa je menda l. 1951 pogorel zadružni hlev, so naslednje leto kopali za novo stavbo gramoz. Tedaj so našli na velike kose obdelanega marmorja, temelje neke grobnice ter več reliefov in ornamentov in Slovenska Akademija znanosti in umetnosti si je stavila nalogo, da bo zemljišče še natančneje preiskala. Vsi pomembnejši spomeniki so napravljeni iz pohorskega marmora, ki so ga Rimljani lomili pri sedanjem Sv. Vidu nad Vitanjem in pri Šmartnem pri Slovenski Bistrici. Revnejši spomeniki so pa iz

(Dalje na 8. str.)

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Zgodovinski odsek

Tretji kulturni večer bo v soboto 19. junija ob 19. uri v salonu Bullrich, Sarandí 41, Capital

Spored

RIMSKA NEKROPOLA V ŠEMPETRU

Predaval bo g. Marijan Marolt

Nujno prosimo za točnost, ker to terjajo tudi gospodarji hiše zaradi porabe dvorane po naši prireditvi.

OB DVAJSETLETNICI

Zaključek prireditev za dvojsetletnico, ki jih organizira naše osrednje društvo Zedinjena Slovenija — po tiskovni konferenci in slovesnostih na trgu San Martín ter v katedrali — bo

SPOMINSKA PROSLAVA

v petek dne 18. junija 1965 v dvorani kolegija La Salle, Río Bamba 650 ob 21 uri.

Spored:

Pozdrav in nagovor — govori predsednik Zedinjene Slovenije gospod Božidar Fink; Govor — govori doktor Francisco Alberto Guido;

Obsojen sem bil — odisk: balada Nikolaja Je-ločnika in Branka Rozmana (osem podob za solista, go-vorne zборе in plesni zbori);

Nedelja, 27. junija ob 15. uri, Slovenska hiša: Odkritje in blagoslovitev spomenika. Po odkritju sv. maša za padle borce.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Tretji kulturni večer bo v soboto 19. junija ob 19. uri v dvorani Bullrich in bo predaval Marijan Marolt: Rimska nekropola v Šempetru;

Četrti kulturni večer bo 3. julija ob 19. uri in sicer v okviru glasbenega odseka. Na sporedu bodo glasbeni filmi in bo večer vodil prof. Alojzij Geržinič;

Peti kulturni večer bo 17. julija. Ob 25-letnici Koroške smrti bo predaval Ruda Jurčec: Evropske sestavine Koroške politike.

IZŠLO:

Milan KOMAR
POT IZ MRTVILA
Zbirka osmih esejev

V TISKU

MEDDOBJE IX, števil. 1-2

NAROČNIKE PROSIMO, DA NAM PO MOŽNOSTI ČIMPREJ PORAVNAJO ZA-OSTALO NAROČNINO V SKLADU Z IZ-PISKI RAČUNOV, KI SO JIH PREJELI S POŠILJKO MEDDOBJA VIII - števil. 5-6 IN DRUGIM DELOM MAUSERJEVE KNJIGE „LJUDJE POD BIČEM“.

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA

CONCESION 6228
R. P. I. 847847

— Ruski pesnik Jevtušenko je pred dvema leti prepotoval mnogo zahodnih držav in se mudil dalj časa tudi v ZDA. Povsod je izzival senzacije, vendar je šel v svojih izjavah predaleč in je bil po povratku v Moskvo najprej hudo posvarjen, nato pa celo prisiljen v molk in samoto. Ukazali so mu, da se je moral umakniti v svoj rodni kraj v Sibiriji. Po padcu Hruščeva je izzval presenečenje v Moskvi, ker se je pod novimi oblastmi kmalu pojavil v vsej svobodi. Še več, Kosiginova vlada mu je dovolila, da je šel na novo turnejo in je pri tem gotovo imela tudi svoje namene. Na novem krožnem potovanju se je Jevtušenko ustavil dalj časa v Turinu, kjer je častnikarjem pripovedoval med drugim: „Sveto pismo je velika literarna umetnina in je v moji knjižnici na najodličnejšem mestu. Menim, da nikdar ni bila napisana lepša knjiga.“ Na vsa najraznovrstnejša vprašanja je odgovarjal ostroumno in s humorjem in se ni ustrašil, ko so ga vprašali, kako je preživel mesece „izgnanstva“. Dejal je: „Res je, po povratku z zahoda sem moral preživeti mnogo težkih trenutkov. Toda čase izgnanstva moram smatrati tudi za najbolj srečne v svojem življenju. Napisal sem nad deset tisoč verzov...“ Nekdo ga je vprašal, ali je res, da mu je režiser Pasolini ponudil glavno vlogo Kristusa v filmu „Evangelij po Mateju“. Veselo se je zasmel in odvrnil: „Povedali so mi, kaj se govori. Vendar je najbrž vse samo lepa šala! Res bom kmalu trideset let star, toda nisem kristjan, še manj pa Judež Iskarijot.“ Pesnikovo poslanstvo je orisal z besedami: „Ali sem upornik, ker sem pesnik? Najprej sem pesnik, oziroma bi želel, da bi smel to biti. Vsekakor pa ne smete pozabiti, da je pesnik bitje, ki je v stalnem uporu, kajti vedno se mora boriti proti zlu in to povsod — v Sovjetski zvezi in drugod.“ O zapadni kulturi pa je povedal: „Hočete vedeti, kaj mislim o zapadu? Evo: nimam predsodkov. Rusi v Moskvi govorijo, da je zapad promantičen, drugi pa spet, da je prepesimističen. Mene ne bi navduševale podobne sodbje. Zame je važno, kaj je človek in vem, da je človek na zapadu in na zahodu v podobni meri postavljen pred svojo vest. Zato na svet ne gledam skozi črna očala.“

— PEN klub je razpisal za mlade pisce, ki še niso prekorčili 30. leto starosti, tri nagrade, ki jih bo podelila posebna žirija. Natečaja se morejo udeležiti pisci iz Srednje in Vzhodne Evrope, ne glede ali so njihove narodnostne skupine članice PEN klubov ali ne. Natečaj je anonimen in poteče 30. junija. Novela ne sme presegati 10.000 besed, pesniška zbirka pa mora zajemati vsaj pet pesmi.

Vedno bolj rastoči odpor zoper zapostavljanje slovenščine v „socialistični“ Pseudo-Sloveniji je prisilil „Izvršni odbor glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije“ k temu, da je v drugi polovici maja 1965 razposlal svojim organizacijam in vodstvom „pismo o jeziku“. V klasični sloveno-latovščini onaslovljeni pisec te — ob dvajsetletnici „osvoboditve“ tako značilne-pomladanske epistole sam prizna, da je moral pisati zato, ker je vprašanje „zadnji čas tudi v javnosti tako ali drugače pogosto obravnavano.“

IOGOSZDALS — ki vkljub svoji poedinjeni vlogi nosi odgovornost za sedanje razmere v domovini — položaj slovenščine opiše tako-le: „V preteklosti, zlasti pa dandanes je v našem javnem življenju čedalje več primerov nerazumevanja in nepravilne rabe slovenščine. V tisku, na televiziji, v dopisih, tehničnih navodilih gospodarskih organizacij, v javnih obvestilih, v filmskih napisih, na javnih zborih in drugih prireditvah pogosto beremo in poslušamo popačen jezik ali pa namesto slovenščine druge jezike tudi tam, kjer to ni niti najmanj potrebno. [...] precej naših podjetij iz „komercialnih“ razlogov pošilja na trg svoje izdelke z označbami in navodili le v enem izmed teh jezikov, to je v srbohrvaščini. Tako ravna tudi na našem domačem trgu. [...] Dogaja se tudi, da prodajajo v trgovini domače blago samo z navodili v tujem jeziku.“

Drugorazredni uživavci dobrot „novega razreda“ seveda skušajo izvzeti iz krivde za tak položaj sedanje politično ureditev, ki je v njem prisiljen živeti slovenski narod: Načelno so bila osnovna vprašanja glede rabe jezika v republiški skupnosti in v skupnosti jugoslovanskih narodov urejena, gre le za uresničevanje pravic in dolžnosti, ki izvirajo iz republiške in zvezne ustave. Menijo, „da lahko odpravimo take površnosti in malomarnosti (glede jezika) sami, da je to stvar vseh vodstev družbenih organizacij, organov samoupravljanja v delovnih organizacijah, še posebej izobraževalnih, vsakega proizvajalca in vsakega občana.“

Sklicevanje na pisane pravice bi morali biti marksistični miselnosti vedno sumljivo, saj je marksizmu kriterij družbene pravnosti le praksa. Ker v IZGOSZDLS le sedi nekaj diplomirancev partijskih šol, je to sklicevanje na ustave čisto navadna mistifikacija. Kakšna pa je praksa državnih organov v Jugoslaviji, še dovolj jasno pove v svojem komentarju k tej epistoli partijec štefan Kališnik (Naši razgledi, 22. maja 1965, 195-196):

„Ustava dosti natančno in ustrezno določa pravice in položaj nacionalnih jezikov v zvezni državi. Vendar slišimo potihem — brez potrebe potihem — ob marsikaterem pojavu geslo, da je slovenščina (tako daleč le še nismo, da bi se razburjali tudi zaradi makedonščine) enakopravna samo v ustavi in na bankovcih. Naj zveni anekdotično ali pa vzemimo to za znamenje — čisto dosledno ni enakopravna niti na bankovcih: na pettisočaku z datumom 1. maj 1955 je izpisana republika Slovenija v latinici, na pettisočaku z datumom 1. maj 1963 pa v cirilici. Pisava res ni jezik, je pa njegovo pglavitno izrazilo. Spodrsrlaj, recimo tako, čeprav je dejanje v nasprotju z 42. členom ustave SFRJ, se je pripetil banki; zgovernije utegne biti to, da zvezna banka, pa tudi kak zvezni sekretariat sploh ne rešuje vlog, ki niso napisane v srbohrvaščini. Poslovni jezik v državi je pretežno srbohrvaščina, tudi na slovenskih (in makedonskih) tleh, z opravičilo oziroma z utemeljitvijo, da se sicer ljudje med sabo ne razumejo. Kolikor se to komu zdi še opravičljivo, je pa popolnoma nerazumljivo kaj takega, kar se je zgodilo celo na zborovanju slavistov, ko sta morala Slovenca sproti prevajati svoja referata; drugače ju navzoči ne bi razumeli, so dejali organizatorji. Razumeli ju ne bi niti slavisti! Dobro znano je poglavje o srbsko-hrvaško pisanih carinskih formulirjih na območju Slovenije in nič manj sloveča ni pravda za slovenska besedila v filmih, ki jih pošiljajo k nam distributerji iz drugih republik; pravda v celoti — za barvaste filme in za filmske novice — še ni dognana. Ob tem se Slovenec bolj ali manj razburja. Kdo pa ve, ali si upa, da bi ga kaj zbadlo, ko, denimo, na pročelju vojašnice v Ljubljani prebere na lepi plošči vklesan napis „Kasarna Ljube Šercerja“, čeprav stoji vojašnica v Ljubljani in čeprav je bil Ljubo Šercer Slovenec. Napis je bržda skladen z ustavnim določilom, zbuja pa pomislek in začudenje. Upravičeno se človek razburja, in to mora pogosto početi, ko kupi izdelke iz drugih republik opremljene s pojasnili samo v srbohrvaščini ali pa še v drugih jezikih, le v slovenščini ne; resnici na ljubo, včasih so napisani reklamni in podobni lističi tudi v zmešani in nerazumljivi spakodranščini.“

„Laže je grajati druge kot sebe, čeprav te stvari le ni pretilano lahko govoriti, saj si človek hitro, seveda neupravičeno, nako-

plje očitek nestrpnosti in šovinizma. (...) Dostikrat sami pomagamo tistim in jih podpiramo, ki jim iz takega ali drugega vzroka ne pride na misel, da je slovenščina tudi jezik. Ni zlahka opravičiti, če — za zgled — na reprezentativnem literarnem večeru jugoslovanskih (ne jugoslovanske!) književnosti berejo drugi v svojih jezikih, Slovenec pa v srbohrvaščini, opravičljivo je toliko manj, če hkrati kdo v uvodnih besedah sumljivo govori o enotnosti jugoslovanskih narodov ali kulture. V tem primeru gre pravzaprav bolj za politični posluš kot pa za zavest. Težko jim je verjeti, so pa resnične take stvari kot je ta, da je Ljubljana priredila zvezno konferenco in tej priložnosti v čast razobesila čez cesto samo velik srbohrvaški napis, ne pa napisa v slovenščini oziroma v jezikih jugoslovanskih narodov. Še ni tako dolgo, kar se je to zgodilo, in tega od prireditelja gotovo ni nihče zahteval. Kakšno razgrajsko negodovanje v kino dvorani ob filmu, ki zavaljo jezika žali slovenskega gledalca, seveda ni priporočljiva pot, v Beogradu so na primer izsvižgali slovenski film, ki ni bil opremljen s srbohrvaškim besedilom, film torej, ki ni upošteval kulturnih in narodnih pravic tamkajšnjih prebivalcev. (...) V posameznostih drobna, po obsegu in bistvu velika pa je zadeva z izdelki slovenskih tovarn, ki jih prodajajo na slovenskem tržišču. (...) Tudi bolj pristopni občani zahtevajo zakonska določila, po katerih bodo morala podjetja v opremljanju izdelkov uporabljati jezik tržišč. Izreden paradoks je, da bo tak predpis varoval glede jezika Slovence tudi pred Slovenci, čeprav je taka uredba za zaščito Slovencev pred drugimi in pred Slovenci očitno potrebna. Čeprav, denimo, lahko kupiš italijanski pa še kak drugi zahodnoevropski izdelek s slovenskim spremnim besedilom. Bilo bi retorično, ko bi se spraševali, kje je naša zavest, po drugi plati pa — primerjalno — zaradi naše narave samo na videz smešno, ko bi zahtevali, naj Slovenci v Sloveniji govorijo, kolikor se le da, slovensko. Ali naj se tudi pred tem, da Slovenec ne bi več napisal takega turističnega priročnika za tužce, v katerem prevaja tuje besede v srbohrvaščino in pravi, da je to jugoslovanska, zavarujemo z zakonom? Ali pred tem, da na precej številnem zboru na ljubljanski fakulteti ne bi brali (ali dopustili) izhodiščnega ali temeljnega referata v srbohrvaščini?"

Iz Kališnikovega članka izvemo tudi: „V Sloveniji je 80.000 televizijskih aparatov, ljubljanska televizija pa je imela lani samo 45 odstotkov slovenskega programa. Več se ne da narediti, pravijo, ker ni denarja. Vendar gre tudi pri tem za izrazito nacionalno zadevo in ko bi se tega zadosti zavedali, bi morda spoznali, da bi bilo koristno, ko bi denar, namenjen za kakšno druga znamenja nacionalne reprezentance, obrnili tudi v to smer.“ „Slovenščino smo dolga leta izrivali in izrinili iz šole, izrinili v sorazmerju do položaja, kakršnega bi materinščina v šoli morala imeti. V (...) prvem razredu gimnazije, če se ustavimo samo tu, jezikovnega pouka skorajda ni. (...) Tako ni čudno, če pri nas niti diplomirani slavisti ne znajo slovensko. Kako naj potem sodimo o tistih, ki jezika niso študirali, ali pa o tistih, ki poučujejo na slovenskih šolah, čeprav niso nikoli hodili v slovensko šolo.“ „Kako dolgo nam bo še nerodno, ko bomo poslušali svoje predstavnike v raznih zborih in na shodih sploh, ljudi vajene slovenske materinščine, ki mučijo sebe in poslušalce s spakdrano srbohrvaščino, z enim samim namenom, da bi jih poslušalci sploh kaj razumeli oziroma da bi jih sploh poslušali. Rešilne možnosti gotovo so; že dolgo so tudi pri nas v rabi, seveda za drugačne priložnosti, prevajalske aparature. Naj ne bo odveč, če ponovimo, kako so poudarjali resnično enakopravnost pri vseh govorih od zveznega kongresa do republiških kongresov in drugih srečanj. Očitno si je za to treba prizadevati v vsakdanjem ravnanju, ne najmanj tam, kjer se najbolj reprezentira suverenost vseh jugoslovanskih narodov, narodnih skupnosti in ljudi. Simultarno prevajanje, ki ga uveljavljajo po svetu tudi v takih okoliščinah, in podobno, bi pomenilo korenite premike.“

Profesor št. Kališnik ok koncu svoje filipike za veljavnost materinščine s pozivom, naj beograjska parlamentoidna prizorišča izkažejo čast slovenskemu jeziku, dovolj vidno pokaže, kje je pravi vir zapostavljanja slovenščine tudi v Sloveniji. Nastavljeni beograjske diktature v partijski satelitski organizaciji za Slovenijo pa prav tedaj razodenejo vso svojo zadrego, ko dajejo konkretna navodila svojim podrejenim. Ti naj „v okviru svoje dejavnosti, pogledajo, kaj se godi s slovenščino.“ Kot da to slehernika že dolga leta ne bi bilo v oči. Potem „naj kritizirajo vse primere nepravilne rabe slovenščine“ in podpro pozitivna prizadevanja v smeri izboljšanja. Od politične organizacije bi pričakovali, da postavi politične terjatve, da svoje „poslanec“ pokliče k zakonodajnim iniciativam. Toda to „pismo o jeziku“ je samo pomirjevalno in usipavalno sredstvo. Vsaj nekaterim členom IOGOSZDLS je dobro znan raznarodovalni „plan“ jugoslovanske partije.

Vprašanje veljave slovenskega jezika je politično vprašanje, rešljivo samo v okviru in v moči res svobodne slovenske države.

— Silna beda je zavladala v Sloveniji. Presegla je vse dosedanje meje, oblasti pa se obnašajo zaq šefu poud os up dokak 'oxqj moči oziroma si cinično zapirajo oči, ker imajo člani vodstva KP pač vsega dovolj. Ljudje beže iz domovine in se podajajo na sezonsko delo v Avstrijo in Nemčijo. Kdor prejme dovoljenje za odhod, se smatra za srečnega. Tako je v avstrijski pokrajini Vorarlberg že nad tisoč slovenskih sezonskih delavcev, okoli glavnega mesta Gornje Avstrije, Linza, pa jih je kar več tisoč. Včasih je bil presežek delovne sile opazen v Prekmurju, odkoder so že pod prvo Jugoslavijo odhajali sezonski delavci zlasti v Francijo, toda ostala Slovenija je vedno mogla prehranjevati svoje prebivalstvo, saj je Jugoslavija živela od izvoza žitaric in mesa. Sedaj pa se uveljavlja proces, ko srbski delavci in kmetje pred bedo v svojih krajih beže v Slovenijo, slovenski delavci pa morajo naprej čez mejo.

— Glasbeni strokovnjaki v Bruslju so ugotovili, da so dela Custava Mahlerja v Belgiji res premalo znana. Zato bo letos Filharmonija v Bruslju izvajala ciklus Mahlerjevih kompozicij. „Četrto“ simfonijo bo dirigiral Richard Krauss, „Drugo“ pa mladi ameriški dirigent Paul Strauss. Druga simfonija ima tudi ime „Vstajenje“ in traja izvedba petih stavkov 80 minut. Kritika je ugotovila, da je bil Mahler velik genij, vendar pretiran in neuravnan.

— Prva dvojna številka revije „Dialogi“ je izšla v Mariboru. Revija je glasilo Zveze kulturnih delavcev v Mariboru in jo urejuje Franc Filipič. Ukinili pa so revijo „Nova obzorja“, „Dialoge“ bo izdajala založba Obzorja. V prvi številki je prispevalo 23 avtorjev s področja literature, esejistike, kritike in publicistike.

— Glas iz domovine: „... šele sedaj mi je prišel v roke Vaš 'Ljubljanski triptih'. Zdaj, ko sem knjigo prebral, si pa vseeno dovoljujem izreči zahvalo zanj. Ko sem nedavno hodil po ulicah Ljubljane in Maribora, sem si zaželel, da ne bi preteklost 20-tih let zašla v tako pozabo, kot sem jih srečaval na ljudeh današnjosti. Le isti zvoniki, isti stari portali se vkljub novemu še ostali, a bi bili brez Vaše knjige skoraj čisto nemi. Hvala Vam za velik dar... 24. IV. 1965.“

— Triintriidesetletni madžarski skladatelj Sandor Szokolay je skomponiral glasbo na besedilo Lorcove tradidije „Krvava svatba“. Kritika je delo dobro sprejela, ker je skladatelj ostal zvest besedili, dasi se je posluževal v glasbenem izrazu zelo modernih sredstev.

LAIK V CERKVI (Drugi kulturni večer)

Za drugi Kulturni večer je p. Alojzij Kukulovič obdelal témo z zgornjim naslovom. Prireditev je začel za filozofski odsek predsednik Ruda Jurčec, ki je vse navzoče pozdravil s prisrčnimi besedami dobrodošlice. Opozoril je, da si je g. predavatelj izbral snov prav iz srčice sedanosti Cerkve, ko gre za mesto laika v cerkvi.

P. Kukulovič je podal najprej sliko o dosežanju mestu laika v cerkvi in problem povezal s položajem cerkve v modernem času. Cerkev odpira laiku nove možnosti v njegovi duhovni rasti in mu daje mesto, kakor ga dosedaj v cerkvi ni imel. Konec je enostranskega pojmovanja, medtem pa prejema tudi duhovništvo nov, bolj izčiščen pomen, ko naj bo duhovnik predvsem posredovalec milosti. Koncil je dejansko samo zaključil velike priprave zadnjih papežev, ki so vedno bolj opozarjali na pomen laikov v živem snovanju in delu Cerkve.

Drugi del večera je vodil za odsek dr. Vinko Brumen. Razvila se je živahna debata, ko je predavatelj še podrobneje razložil nekatere zanimivi misli in osvetlil nekatere poaspekte. Občinstvo, ki je v lepem številu sledilo zamilim in v debati osvetlilo nekatera poglavja, se je iskreno pridružilo z aplauzom zahvali vodje večera, ko je končal z željo, da bi se taka predavanja nadaljevala.

PS: Nujno zelo prosimo vse cenjene člane in prijatelje, da prihajajo z večjo točnostjo že iz obzira na predavatelja in do tistih, ki prihajajo točno; zamude ne zavlečujeta samo začetek, ampak prepozno prihajanje tudi moti predavatelja.

— Kako zavarovati umetnine v muzejih in zbirkah. Muzeji so bili nekoč „svetišča umetnosti“; obiskovali so jih razmeroma redki in izbrani „verniki“. Danes pa skušajo muzeji privabiti čim več obiskovalcev in postati kulturna središča tudi za preproste ljudi. Umetnine pa so tudi v časih revolucij in gospodarskih kriz najbolj varen kapital. Iz teh in še drugih razlogov (tudi psiholoških) število tavin po muzejih in zbirkah neprestano raste; poleg tega je tudi vedno več primerov, ko se duševno bolni ljudje znesejo nad umetninami in jih poškodujejo. Tako je januarja letos do sedaj še neznani blaznež s koničastim predmetom poškodoval 23 slik v slavnih florentinski „Galeriji degli Uffizi“. Ljudje, ki so odgovorni za vrednost umetnin, si belijo glave, kako bi jih učinkovito zavarovali pred tatovi in blazneži. V večini ameriških muzejev in v Münchenu so jih postavili v omare iz nezlomljivega stekla. Ta način je dokaj učinkovit, a je za velike predmete in za večino evropskih muzejev predrag; steklo mora biti namreč upognjeno, da lomljenje žarkov ne moti pogleda. V Italiji proučujejo zdaj še druga sredstva: najcenejša je napeljava drobnih žic za sliko; če jo kdo premakne, se žice pretrgajo in povzročijo zvočni ali vidni alarm (zvok ali

Prof. ALOJZIJ GERŽINIČ

PETDESETLETNIK

Ruda Jurčec

Naši jubileji so najbolj iskreni in najlepši, kadar so ob jubilarantu hkrati izraz podobnega jubilejnega čustvovanja v celi skupnosti.

Jubilant more biti najbolj srečen, kadar se zaveda, da je s svojo osebnostjo, znanjem in sposobnostjo daroval kar največ svojim bližnjim in skupnosti. Oboje se zlije v skupen praznik!

Te dni slavi petdesetletnico naš podpredsednik profesor Alojzij Geržinič in ob njem bomo pač mogli vsi iz vsega srca vzkliniti, da je v popolni meri izpolnil vse pogoje in nam dal še več, ko je v nas vsadil vero v svetlost in neporučljivost idealov, ki so njegovi in se mu drugi skušamo s svojim delom približati in pridružiti. Globina jedrnatih koncepcij in širina sta ga pri vsem vodili; bili sta vedno na višku prav tedaj, kadar sta nam bili najbolj potrebni.

Kronika našega jubilaranta se začne 11. junija 1915, ko se je rodil v naši prestolici Ljubljani očetu, policijskemu svetniku, pozneje predstojniku policije v Celju in Mariboru. Mati, roj. Kokalj je nečakinja dr. Henrika Tume. Srednjo šolo je začel v Ljubljani in v osmi končal v Mariboru, kjer je maturiral 1933. Na Ljubljanski univerzi je diplomiral iz slavistike 1938 (glavna predmeta: stara cerkvena slovanščina in srbohrvaščina ter srbohrvaško književnost pri prof. Stojčičeviču, v dobi čakanja na nastavež je napravil še izpit iz slovenščine kot glavnega predmeta pri prof. Ramovšu). Klavirja se je učil od 4. razreda vadvnice pri prof. Pavčiču, nato pri ge. Gallatiji, od šeste gimnazije pa pri prof. Antonu Ravniku ter v Mariboru študiral harmonijo in kompozicijo pri prof. Vasiliju Mirku, nato v Ljubljani pri prof. Ostercu. — Že v četrti šoli je postal član Ljubljanskega šahovskega kluba, ki je tedaj bil državni prvak. Po triletnem čakanju so ga nastavili na držav. gimn. v Kočevju, sredi 1943 pa je bil prestavljen na držav. gimn. v Ljubljani.

Sredi 1944 se je prijavil domobrancem v Jadranskem Primorju. Septembra 1944 je bil poslan v Gorico, da z dr. Kacinom vodi tečaj za slovenske učitelje, diplomirane na italijanskih zavodih. Dr. Kacin je poučeval jezik, prof. Geržinič pa književnost. Tečaj se je po enem mesecu zaključil z izpiti, ki so učiteljem dali pravico poučevanja na slovenskih šolah. Enak tečaj je prof. Geržinič nato vodil še v Idriji, a ga je za njim nadaljeval dr. Srečko Baraga, zakaj z januarjem je prevzel organizacijo slovenskega šolstva v Tržaški pokrajini. Polk. Kokalj mu je dal čin nadporočnika, prepotoval je celo pokrajino; navezal stike z župniki in učitelji (ti so se le deloma podvrželi ofarski organizaciji in sabotiranju šolstva). Zbral je mnogo podatkov in pripravljaval šolski svet z uglednimi domačini. Vendar je šolstvo zaradi italijanskega odpora in partizanskega ogražanja ostalo šele na poti legaliziranja in je slednje ostajalo pri obljubah do konca. Pri tem pa je obilno sodeloval pri slovenskih oddajah na tržaškem radiu zlasti pri literarnih, glasbenih in gledaliških oddajah in vodil tečaj Slovenščina za Slovence.

Konec aprila 1945 se je z domobranskim štabom (razen polk. Kokalja) in nekaterimi hrvaškimi oddelki umaknil iz ob-

leganega Trsta. Smer ga je vodila do izliva Tagliamonta in nato v taborišče Cesena in Riccione. Od tod ga je dr. Baraga poklical sept. 1945 v Trst, da pomaga organizirati slov. šolstvo pod Zvezniško vojaško upravo. Začetek je bil težak zaradi italijanskih intrig, še bolj pa zaradi komunističnega nasprotovanja, dá, prepovedi, da bi ljudje sprejeli to šolsko organizacijo. Prve tedne obstoja slovenske tržaške gimnazije je bil prof. Geržinič posle vodeči ravnatelj. Nato je kot bivši domobranec izgubil redno zaposlitev. Po naklonjenosti vodje prosv. oddelka A.M.G. capt. Simonija je tajno še prejemal plačo, da je pomagal pri upravi in pri izdaji šolskih knjig. Tedaj je napisal 3. del (od 1881) Zgodovine slovenskega šolstva za srednje šole (Beličič je prispeval staro književnost, Jevnikar pa srednjo). Knjigo so avtorji sami ponudili Zavezniški vojaški upravi in s tem sprožili nadaljne izdaje).

Ker so zaupna poročila javila, da ga komunisti zasledujejo, se je po nasvetu prosvetnih oblasti vrnil v taborišče (Bologna, Servigliano, Senigallia). Poučeval je na begunski gimnaziji, vodil gledališko družino (Slov. kat. emigr. oder), sodeloval pri Krivčevi reviji Svet in dom, in spremljal Emigr. pevski zbor kot organist. Med mnogimi predavanji je imel za akademike 10-dnevni tečaj o metodah študija in znanstvenega dela. Bil je podpredsednik šah. društva in odbornik KA.

V Argentino je odšel maja 1948 in se prve mesece preživljal z ročnim delom, konec 1948 pa je dobil službo v knjigarni in založbi El Ateneo, l. 1961 pa pri založbi Kapelus. Ko se je v letu 1950 začel med nami proces razčiščenja pravega odnosa do kulturnih stvaritev, je bil med prvimi pri ustanavljanju Vrednot in na tej poti febr. 1954 naravno med ustanovitelji Slovenske kulturne akcije, kjer je naš drugi podpredsednik in vodja Glasbenega odseka. Prav tako je takoj poprijel pri KA, kjer je predsednik njegovega osrednjega odbora, vendar pa sega njegovo sodelovanje pri KA daleč nazaj, saj je bil že v Ljubljani pri ustanavljanju njene profesorske veje. Poslej pa smo bili priča njegovega izredno obsežnega delovanja in urejevanja najprej pri Vrednotah, nato Medobju, Glasu, Duhovnem življenju, sodelovanju pri Koledarju in Zborniku Slovenske Slovenije ter pri Katoliških misijonih. Publikacije so bogate na njegovih spisih literarno zgodovinskega značaja, njegove literarne kritike bodo ohranile trajno veljavo in so nekatere gotovo že klasične veljave; duhovno oblikovanje je obogatil s spisi ideološke vsebine, verski spisi pa so polni zamisli in pobud, kakor jih danes prinaša in terja moderni čas. Pri SKA je izšla njegova antologija begunskega pripovedništva — Dnevi smrtnikov, kot komponist pa je razkril svojo mnogostranost in produktivnost s samospevi, tereti, kvarteti, zbori; pri SKA je izšla kompozicija oratorija Baraga. Prireditvam Gledališkega odseka je vedno rad ponudil svoj delež in je skomponiral spremljevalno glasbo h Claudelovemu Marijinemu oznanenju, k Bonovi Ceciliji, k Jeločnik-Rozmanovi scenski baladi. Bil sem obsojen in k več otroškim igram. Kvartet Fink je na več koncertih izvajal njegove skladbe; opravljal je spremljavo na klavirju, dajal in objasnjeval glasbene prireditve s komentarji in pisal glasbeno teoretične članke. Zdaj izide pri SKA plošča 6 njegovih kompozicij.

V špansčini je napisal pregled slovanskih literatur (razen ruske) za enciklopedijo El Ateneo; za druge enciklopedije iste založbe pa je napisal pregled glasbene zgodovine evropskih narodov (100 tipkanih strani). Ob dvajsetletnici odhoda iz domovine je sestavil za Zedinjeno Slovenijo knjižico Hace 1400... 20 años: Eslovenia, otra nación sin libertad.

Leto 1952 se je poročil z Marijo Fink in živi še z dvema hčeraticama v lepem domu v Castelarju pri Buenos Airesu.

Že samo podatki o prehojeni življenjski poti in pregled delovanja nam potrjujejo, kaj vse nam je jubilar dal in zakaj je njegov jubilej hkrati globoko vključen v življenje cele naše skupnosti, saj je za nas vse kakor zrcalo vsega, kar je med nami najlepšega. Hvaležni smo Bogu, da nam je z njim ravno pri Slovenski kulturni akciji bilo podarjeno tolikšno vrelo pobud in vedno pravih sodb ob vseh važnih sklepanjih in dogodkih. Meddobje ne bi bilo, kar je, če našega knjižnega dela ne bi ravno on spremljal s sodbami, ki so vedno sledile cilju revije: glavno vodilo nam mora biti kvaliteta. Pri Glasu njegov delež oblikuje podobo in izraz lista; njegove sodbe o naših stvaritvah na literarnem, glasbenem in gledališkem polju so bogate po točnih definicijah. Naš ugledni sodelavec in prijatelj g. France Dolinar nam je ob njegovem jubileju pisal, da je jubilar že leta 1938 v Ljubljani tudi pri njem nabiral gradivo in podatke za monografijo o škofu Mahničju; vem da bi bila velika čast in predragocen dar za našo založbo, če bi mu bilo kmalu dano,

luč). Hudo je le, da so tatovi umetnin navadno izkušeni strokovnjaki, ki žice takoj odkrijejo in pravočasno izolirajo. Marsikje uporabljajo elektronsko oko, ki ustvari krog in krog predmeta nekaj decimetrov varnostnega pasu. Če se pojavi v tem pasu kakšno „tuje telo“, zagorijo luči ali zazvonijo zvonci. Toda „tuje telo“ je morda le robec, ki pade na tla, ali komolec, ki se sproži v prepovedani prostor, ali glava, ki si želi od bližje ogledati kakšno podrobnost. In prav tak alarm po pomoti morejo izkoristiti pravi tatovi in v zmešnjavi opraviti svoj posel. Dokaj učinkovite so televizijske naprave: en sem čuvaj more na platno nadzirati več sob. Ta način so uvedli v Düsseldorfu; vendar tudi ta ni stoodstoten; blaznež ne gleda na nevarnost in dovolj mu je en sam hip, pa je slika za vedno poškodovana. V Galeriji degli Uffizi preizkušajo posebno elektronsko napravo: če se kdo slike dotakne za hip in narahlo, zazvenijo ubrani, mirni glasovi; če pa se dotakne s silo in za dalj časa, pa postane glas vrišč in neubran...

— Z Rembrandtom Angleži nimajo sreče. Angleži in ZDA v marsičem tekmujejo; gre sicer za nekrvave, a zato nič manj zagrizene in trde boje. Eno takih področij je trgovina z umetninami svetovnih mojstrov. In prav tu so Angleži v zadnjih štirih letih izgubili dve pomembni bitki ob Rembrandtu. L. 1961, je newyorška zbirka Erickson dala na prodaj Rembrandtovo sliko „Aristotel primišljeje pred Homerjevim doprskim kipom“. Obe londonski svetovno znani družbi Sotheby in Christie's sta poslali v New York vsaka svojega ravnatelja, da bi si zagotovili prodajo in spravili sliko v angleške roke. Toda sliko si je pridobila v prodajo newyorška galerija Parke-Bernet; kupil jo je newyorški Metropolitan Museum za 2.355.000 dolarjev (sto tisoč dolarjev več, kot je znašala največja angleška ponudba). Letos pa je slavna londonska zbirka Cook dala v prodajo Rembrandtov „Portret sina Tita“, ki ga je l. 1915, kupil sir Herbert Cook za nekaj manj kot 200.000 dolarjev. Doprsna slika predstavlja dečka v rjavi suknji in z rumenim klobukom, ki je okrašen z rdečim in belim perjem. Portret meri komaj 60x50 cm in ga je Rembrandt naslikal okoli 1650, ko je bil umetniško najbolj zrel in močan. Galerija Christie's je na javni dražbi sredi marca prodala sliko ustanovi „Norton Simon Foundation“ iz Los Angelesa za 2.255.000 dolarjev.

da bi mogel začeti s pripravami za izdajo knjige, zasnovane pred četrto stoletje in bi knjiga izpolnila vrzel v naši kulturni zgodovini, dala bi nam pravo podobo Mahničja.

Ko se veselimo jubileja in se hkrati z jubilarom oziramo na prehojeno pot, se zavemo, kaj nam je vsa ta leta pomenil. Vemo, da smo rasli ob njem, ker smo bili sproti priča, kako Bog v obilni meri blagoslavlja delo čistih rok in globoko vernega srca. Če mi v vsem delu mogoče tod ali tam nismo bili na višku, ali pa smo morebiti bili celo črnogledi, zatrdno vemo, da nas je uspešno pogljal naprej vedri optimizem našega jubilara. Kako široka in bogata je res bila vedrina, pa so mogli biti priča vsi, ki so brali njegove številne članke in prispevke zlasti tudi v Glasu.

Bog naj bo še naprej dobrohoten plačnik jubilaru in po njem tudi nam, ki se z njim radujemo in želimo, da bi pogumno in zvesto sledili njegovi veri in z enakim prekaljenim zaupanjem zrli na končno zmago duhovnih vrednot v veliki dobi slovenstva.

— Septembra 1965 bo v Buenos Airesu gostovala Dunajska filharmonija. Dirigiral bo znani Karl Boehm. Koncerti bodo v teatru Colón in bo spored zajemal dela Webra, Schuberta, Hindemitha, von Einema, Mozarta, Straussa, Brahmsa, Wagnerja in Stravinskega. Zadnji koncert pa bo zajemal samo Beethovnova dela.

— Danski baletni zbor je ugotovil, da bi se mogla dela Jonesca podajati tudi v baletni obliki. Izbrali so najprej Jonescovo dramsko pesnitev „Mladenč za ženitev“ in je glasbo za balet skomponiral skladatelj K. Norgard. Krstno predstavo je izvajal kraljevi balet kopenhagenske opere. Mladenč si mora izbrati nevesto med devetimi sestrami in se v stiski ne more odločiti ter preide v halucinacije.

— Založba Sovjetska enciklopedija v Moskvi je začela izdajati Kratke literarne enciklopedije. Prvi zvezek je izšel že leta 1962, drugi pa konec 1964. Razni avtorji poročajo o pisateljih Evrope, obeh Amerik, Afrike in Azije. Izmed slovenskih književnikov so dosedaj obdelali Antona Aškercu, Bevka, Simona Jenka, Josipa Vidmarja, Valentina Vodnika in Otona Županciča. Navajajo tudi naslove glavnih del in sicer najprej v ruščini, nato pa v slovenščini in so pri tem na žalost zagrešili precej tiskovnih napak. Med podatki je mnogo važnih za literarno zgodovino, tako je sedaj podano ime prvega prevajavca Prešernovega Sonetnega venca, ki je bil Fr. Korš.

— Baritonist Fritz Schweinsberg je bil nad trideset let član raznih nemških oper. Na pragu šestdesetletnice se je odločil ustanoviti šolo za govorniško umetnost, prvo take vrste. Za vodilo ji je dal: „Človek naj ne misli samo, kar pove, ampak mora znati to tudi primerno povedati, kar misli.“ Odziv je bil nenavadno velik in v kratkem času je šlo skozi njegovo šolo nad 2.000 gojencev raznih vrst, zlasti tistih, ki so se pripravljali za oddaje na radijskih ali televizijskih postajah. Bolj zanimivo je, da so se za njegov način govorniške vzgoje odločili tudi po samostanskih šolah in na teoloških fakultetah. Dominikanski samostan v Porenju ga je povabil na večmesečni tečaj, kjer je moral iz „članov noviciata izgnati napačni patos in jokavost...“

— Jakob Wassermann je bil med najodličnejšimi pisatelji nemške literature v času weimarske republike. Med najbolj znanimi deli je „Der Fall Maurizius“. Ker je bil žid, ga je smrt rešila pred grozotami nacizma, toda njegova dela so morala na grmado. Njegov sin Georg je bil v Muenchenu profesor na glavnem konservatoriju

in ugleden pedagog. Leta 1933 se je rešil v Brazilijo, kjer je užival velik sloves kot glasbeni mentor in komponist. Po več ko trideset letih se je vrnil, da se je prepričal, da sodobna Nemčija zasluzi priznanje in up, da bo prevzela vodilno mesto v evropski kulturi. Mladi generaciji pa naroča: „Ustvarjajte po modernih merilih, toda ne pozabite temelje vrednot v klasiki. Tradicije ne smemo nikdar pozabiti!“

— Letos bo 8. decembra poteklo sto let od rojstva finskega komponista Jana Sibeliusa. Finska vlada je sklenila letošnje leto proglasiti za „Sibeliusovo leto“. Glavne slovesnosti pa bodo v Helsinkih od 15. aprila do 4. junija, ko bodo prišli izvajati Sibeliusova dela orkestri: Filharmonija iz Berlina pod vodstvom Herberta

von Karajana, Simfonični orkester iz Clevelanda bo vodil Georg Szell, Filharmonijo iz Filadelfije bodo dirigirali med drugim sir John Barbirolli in Evgen Ormandy. Med solisti bodo David Oistrach in Birgitt Nilson. — Vlada je tudi dala na razpolago sredstva za študijski kongres, kjer bodo predavali muzikologi o temi: „Leto 1910 v sodobni glasbi“.

— Vso mednarodno katoliško publicistiko je zelo razgibala novica, da so v Kostnici ob Bodenskem jezeru sestavili posebno komisijo juristov, ki bo izvedla obnovo procesa proti Janu Husu, ki je bil sežgan na grmadi med kostniškim koncilom 15. stol. Člani komisije so tudi teologi, ki so ugotovili, da je bilo pri izvedbi procesa mnogo pomot in je bila obsodba neveljavna.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Glasbeni odsek

KVARTET FINKOVH NA PLOŠČI

Izdelana je prva plošča v seriji, ki naj poda velik del slovenskega repertoarja kvarteta Finkovih. Posnetek in izdelavo je prevzela Columbia B.S. na ploščah long-play s 33 obrati. Vsaka stran plošče traja od 15 do 22 minut.

Prva plošča podaja skladbe in priredbe prof. Geržiniča. Na eni strani so štirje samospeli in dva kvarteta. Razen Mraka, ki je Vodebov prevod pesmi španskega Nobelovega nagrajenca J. Ramona Jiménez, in kvarteta Na skali roža raste, ki je Bevkova, se vse skladbe zložene na besedila Rafka Vodeba. Uvaja jih baritonski samospetev Jesenska pesem (nastal februarja 1958) in izpoveduje osamelost po doživljih mladosti in življenjskega poletja. Čar pesmi je v tem, kako vdela to grenkobo v milino razkošne jesenske narave. Štiridelni kvartet s klavirjem Cest brezupna slast (zložena v marcu in aprilu 1959) je prikaz begunske drame. Prva podoba: taborišče ob italijanski obali, nato odhod in ločitev. Druga: kontrast med igrivo prazničnim razpoloženjem doma, pa otoplo osamelostjo sredi tuje lepote („limonov grenki cvet“). Tretja: ceste skozi svet. Zdi se, da so vsi vzori potonili v noči tujine. Četrta: čudno — v brezupnosti izgnanstva polje slast. Mrak (avgusta 1964, za sopran solo): neprestano gibač se skrivnost življenja. Nad nemir se dvakrat povzpne usločen motiv („in mi prinašajo rož“, „in mi prinašajo zvezd“). Žalostno pismo (november 1963, bariton solo) — spet morje, spomin na mater, priznanje: „Veš trd je tuji kruh in grenka kaplja in bridka slutnja“; na te udarce sledi v pianissimu priznanje minljivosti vsega zemskega. Na skali roža raste (nastala maja 1964, za kvartet a capella) je v legendarno obliko vtisnjena bolečina nad našo usodo. (Pesnik je imel pred očmi prvo, komponist drugo svetovno vojno). A tudi zavest, da Roža Marija sočustvuje z nami, da je pri Njej naše upanje. Ni ti dovolj (januarja 1960, bariton solo) je najbolj razgibana, saj izpričuje človekovo nezadostnost. Ni ti dovolj ne narava, ne ljubezen ne smrt. Iščeš več — in tu doseže skladba intenzivni vrh, potem pa zagrmí v tišino. Iz nje je treba priznati, „da si (samo?) človek.“

Druga stran prinaša nekaj posameznih narodnih pesmi in dvojne venčkov v zelo raznolikih priredbah. Za tercet s klavirjem sta prirejani živahni „Ena ptička mi poje“ in „Sneg za to leto slovo je že vzlet.“ „Vse rožice rumene“ poje tercet a capella. Prav tako sta brez spremljave za kvartet v raznih kombinacijah zložena venčka „Goreči ogenj“ in „Lepo je pomlad.“ Melodijo pesmi „Kje so tiste stezice“ poje bariton, ki mu daje harmonsko podlago klavir, medtem ko ga ženski glasovi spremljajo z varijacijami melodičnih motivov. ...

VSA NAROČILA NA NASLOV: SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Dvajset let je za nami in spet se obnašamo tako, kakor da bi se morali vedno ozirati samo nazaj. Preživeli smo vojsko in revolucijo. Stari rimski bog vojske Janus je imel glavo z dvema obrazoma; eden obrnjen naprej, drugi nazaj. Nam je ta bog dvakrat krivičen, ker nam je hotel pustiti dediščino, kakor da moramo biti slepi za vse, kar je pred nami.

Dvajset let je mimo in za nami so te dni prvi dogodki proslave v spomin dvajsetletnice. Kdor je dosedaj zrl samo nazaj, bi danes mogel imeti dovolj prilike in pogojev poslej zreti s ponosom in samozavestjo v svet, ki se nam je odprl in se nam vedno bolj odpira. Če se že ne smemo predajati ošabnosti ali napuhu, pa prisluhnimo vsaj komentarjem in ugotovitvam, ki so jih tuje govornice in napisali o nas in o naši borbi, ko so presodili, kaj smo že opravili v dvajsetih letih in kaj nam žele za bodočnost. Njihova sodba je bila:

„Ne bojte se... bodite ponosni na pot, ki ste jo prehodili, kajti bili ste na pravi poti in mnogo je, česar se moramo učiti pri vas, pri Slovencih!“

Vendar se še po dvajsetih letih srečujemo s temnimi trenutki, ko se na nas obeša tisto, kar vidijo vedno in povsod tisti, ki gledajo samo nazaj. Obupanci pravijo, da je z nami konec, vse, kar počnemo, nam je prineslo in nam bo prineslo le polom in nad priznanjem tujcev zmigujejo z rameni, češ, saj nas sodijo preoptimistično. „Mi nismo dozoreli...“ Najhuje pa je, kadar opletajo okoli s pojmi „kolaboracija“ in „kolaboracionisti“. Izgleda, da smo včasih obsedeni, ko se lovimo za „kolaboranti“, kakor da bi vse ne bilo že dovolj jasno povedano in so še celo naši rablji in sodniki v domovini vkljub svoji „justici“ morali priznati, da smo bili kontrarevolucionarji. Torej smo bili revolucionarji proti zlu... in vsaj to bi nam delno moglo biti že dovolj za vso bilanco preteklosti. Tako pa se še in še ponavlja turobno naprezanje, da se potikamo po prekatih, kjer ni več ne zraka ne krvi in se še mučimo presoditi kdo je bil „res“ in kdo ni bil „res“ in kdo je bil „boljši“ in kdo „slabši“ domobranec. Ves svet si je že na jasnem, kaj naj misli, kadar sliši komunistično psovko o „kolaboraciji“, le med nami še tli — in nekomu je najbrž prav, da se gremo „boljši“ in „slabši“..., ker zna ribariti samo v kalnem.

Lansko leto so v Franciji precej splošno želeli, da bi marsala Pétaina, velikega junaka iz bitke za Verdun v letih od 1914 - 1918, za petdeseto obletnico prenesli med grobove junakov na Douaumont v Verdunu. Leta 1914 je Pétain vzdržal v Verdunu in ga držal do konca, kajti Nemci bi se že tedaj verjetno razlili čez vso Francijo, če bi mogli pohoditi Verdun. Zgodilo bi se, kar se je potem zgodilo v drugi svetovni vojni, ko se je stari maršal odločil za žrtev vsega: slave, časti, življenja, da je Franciji ohranil, kar je smatral za svojo dolžnost. Stari Verdun je prenesel v svoje srce in tam čuval iskro vere zase in za vse Francoze — in zgodovina mu že v veliki meri priznava, da je bil pošten in iskren, četudi je vse šlo skozi toliko zla. Lani so zato pričakovali, da mu bo Francija smela dati vsaj malo nagrado: grob med junaki prvega Verduna, če že drugi Verdun še ni popolnoma pojasnjen. Toda general de Gaulle se je uprl in ni dovolil mrtvega groba med mrtvimi... Velik del javnega mnenja v Franciji je tedaj de Gaulle obsojal in pisalo se je, „da je general de Gaulle res že velik v zgodovini, tudi velik po postavi, pri tej priliki pa se je pokazal, da je majhen, zelo majhen...“

Pravično pospravimo z nesrečnima tujkama „kontrarevolucionarji“ in „kolaboracionisti“ in ne glejmo, kdo je „boljši“ ali „slabši“ (saj tega ne verujejo iskreno niti tisti, ki so jim take delitve potrebne...), ampak z vero v brata ob sebi in sebe skušajmo v našem srcu zgraditi pravi Verdun, podoben Turjaku in njegovemu zgledu; pripravimo se, da ga bomo znali braniti in čuvati, kajti vedno bolj se zarisujejo dogodki, ko bo nova preizkušnja presegala vse dosedanje.

Ne bodimo sinovi krivic preteklosti, ampak rastimo v svojo sodbo, bogatijo novega Turjaka, v svojem srcu pripravljajmo neporušljivi Verdun!

Ruda Jurčec

Cenjenim naročnikom bomo kmalu začeli razpošiljati knjigo Milana Komarja „POT IZ MRTVILA“, zbirko esejev o problemih sodobnosti. Knjiga je zaključek VIII. knjižne zbirke in zato prav lepo prosimo in vabimo, da bi vsi čimprej parafirali naročnino in morebitne zastanke.

— Pisatelj Boro Kostanek je izdal svoj knjižni prvenec v Ljubljani. Državna založba Slovenije je v zbirki Tokovi časa izdala njegove „Črtice mimogrede“. Zbirko je opremil Jože Brumen.

— Maja je Italija slovesno proslavila Dantejev jubilej. V Rimu je izšla nova izdaja „Božanske komedije“ v treh knjigah, ki so opremljene s 150 slikami sodobnih italijanskih umetnikov. Knjigo je založila založba Carlo Martelli.

— Berlinska umetnostna akademija je prevzela pokroviteljstvo nad kompletno izdajo sklad Arnolda Schoenberga. Skupno bo obsegala 30 zvezkov.

— Ingmar Bergmann je napisal dramsko delo „Mesto“ za televizijo. Frankfurtška TV je kupila pravice za izvajanje v Nemčiji.

— Mednarodni balet spet zajema prava pomlad. V drugi polovici marca je v Buenos Airesu gostoval London's Festival Ballet in žel izreden uspeh zlasti z izvedbo celovečerne predstave „Peer Gynt“. Iz Evrope pa prihajajo poročila, da se je posrečilo rešiti balet markiza de Cuevas, ki se je drobil po smrti svojega voditelja. Balet je financirala dedinja petrolejskih bogastev markiza Margareta Strong z delnicami svojega očeta v petrolejskih družbah Rockefeller in Standard Oil. Po smrti de Cuevasa in Strongove se je sedaj odločila reševati balet druga petrolejska dedinja iz iste družbe: Rebeca Harkness. Po zgledu Strongove je vzdrževala naprej skupino modernega baleta, ki jo je vodil Jerome Robbins. Toda sedaj ga je pregovorila, da se je priključil ostankom Cuevasove skupine v Cannesu in dala denar, da se je ves balet spet organiziral. Baletni mojster skupine je postal Rus Jurij Skibin, med glavnimi plesavci je tudi Rus Nikolaj Polajenko. Balet že pripravlja novo sezono v Parizu in nadvse navdušeni Darius Milhaud, Jacques Dupont in Georges Auric so obljubili napisati nove muzikalne tekste za oživljeni balet.

Slovenska kulturna akcija pa je letošnje delo posvetila mučen-
cu — pisatelju Narteju Veli-
konji, ki je padel pod streli
komunistične justice 25. junija
1945 in bo zaključni izraz spo-
štovanja in hvalečnosti za nje-
gov zgled podelitev VELIKONJE-
VE LITERARNE NAGRADE konec
leta 1965, ko bo ob božiču ob-
javljen izid natečaja.

Vsem žrtvam med književniki
in kulturnimi delavci pa se bo
SKA skupno s komemoracijo Ve-
likonje poklonila na posebnem
kulturnem večeru v teku letošnje
sezone.

Podrobnosti bomo že objavili.

— Nacionalna akademija Dei
Linnei v Rimu je imela v Rimu
javno sejo in zaključila jubilejno
„Michelangelovo leto“. Na sejo je
prišel tudi bivši predsednik repu-
blike Gronchi in za Vatikan kar-
dinal Albaredo. Vsi navzoči so si
ob zaključku ogledali razstavo sto
Michelangelovih risb.

— Krščansko demokratski po-
litik iz Zahodne Nemčije Carl
Schmidt je velik prijatelj kultur-
nega ustvarjanja in se ga tudi
sam udeležuje. Znan je kot pre-
vajavec del iz francoščine. Pred
kratkim pa je napisal libreto za
film „Napoleon ali 150 let“. Film
so v glavnem snemali v južni
Franciji in je bil Schmidt nekaj
tednov skupno s filmsko skupino
tam na delu.

— Robert Musil (rojen na Ko-
roškem) spada med pisatelje, ki
so po vojni vzbudili največ pozor-
nosti. Kakor Kafka so tudi Mu-
sila odkrili šele po smrti. Založba
Einaudi je sklenila v prostorih
svoje prodajalne v Rimu prirediti
razstavo vseh Musilovih del, ka-
kor tudi vse dokumente in zani-
mivosti, ki so v zvezi z njegovo
dobo. Razstavo je organiziral pi-
satelj Ignazio Silone, ki je skup-
no z Musilom preživel dolgo vrsto
let kot begunec v Švici.

— Gledališka sezona je v
Londonu spet na višku. Nad 60
gledališč deluje dnevno, ob sobo-
tah in praznikih sta vedno dve
predstavi. Nekatera gledališča so
imela srečo pri izbiri sporeda in
so pri borbi za novitete odkrila
talente, ki privlačijo publiko tudi
tedaj, če so moderni. Tako so
nekatero predstavo razprodane za
tedne naprej. Vendar finančno
uspe v Londonu samo tisto delo,
ki je seglo čez mejo stotih prire-
ditev. Šele po tej meji moreta
avtor in gledališče računati na
zaslužek.

— Avstrijsko društvo za lite-
raturu je v prvi polovici marca
priredilo „razgovore okoli okrogle
mize“ in sicer o sodobnem polo-
žaju gledališč. Namen priredite-
ljev je bil, da bi se udeležilo čim
več delegatov z vsega sveta, zla-
sti pa so želeli videti nekaj za-
stopnikov iz vzhodnih držav. Spo-
red razprav je bil: 1. ali je rea-
listično gledališče danes še upra-
vičeno?; 2. kaj določa višino
dramskih stvaritev: svetovni na-
zor ali umetnostna kvaliteta; 3.
ali ima absurdnost v teatru še
bodočnost?; 4. ali moremo vpli-
vati na razvoj gledališke umet-
nosti?; 5. vloga režije včeraj in
danes in ali smemo nanje vpli-
vati?; 6. ali smejo biti gledališke
predstave danes še slovesne?; 7.
razmerje med televizijo in gleda-
liščem. Poleg vodilnih osebnosti
z zahoda je bilo zlasti mnogo za-
stopnikov iz Poljske, dočim je iz
Rusije prišel ravnatelj Dramske-
ga gledališča iz Leningrada Gre-
gorij Tostenogov. Tudi gledališča
iz Prage so bila lepo zastopana.

— Herbert von Karajan je
poslal opernim gledališčem v Za-
hodni Nemčiji predlog, da naj se
povežejo v „verigo“ in bi 18 gle-
dališč skupno zmoglo več kot eno
samostojno. Skupina gledališč bi
tudi mogla lažje izvajati smotrno
repertoarno politiko, kar bi bilo
za napredek operne kulture zelo
pomembno. Namesto 18 reperto-
arjev bi imeli samo tri ali štiri,
ker bi gledališča mogla med se-
boj prirejati gostovanja. Toda
vodja opere v Hamburgu prof.
Liebermann se je izrekel proti
načrtu in je s tem misel zaenkrat
pokopana.

— Cene umetninam še vedno
naraščajo. Londonska galerija je
v preteklem mesecu prodala na-
slednje francoske umetnine: Mo-
netova „Pomlad v Argenteuillu“
je dosegla ceno 24.000 funtov
(70.000 dolarjev). Modiglianov
portret je dosegel ceno 100.000
dolarjev, Renoirovi krajini sta
dosegli ceno 65.000 dolarjev
vsaka.

(Dalje s 1. str.)

zaloškega peščenca, iz Založ pri šempetru. Izkopavanje je trajalo
dobra štiri leta; bilo je naporno, saj se je deloma vršilo v talni vodi.
Potem je bilo dosti dela s sestavljanjem posameznih delov v domnevne
nekdanje celote. Ko so slovenski arheologi videli, kakšne kolose bodo
sestavljali, jih je seveda začelo skrbeti, kateri muzej ima tako visoke
sobe, da jih bo lahko sprejel. Nazadnje je zmagala ideja muzeja pod
milim nebom in s podobno razvrstitvijo izkopanin kot je bila na
prvotnem rimskem pokopališču in v bližini nekdanjega pokopališča
je ustvarjen pregled celote.

Tako je dobila Slovenija izredno tujskoprometno privlačnost ar-
heološkega značaja. Pravim najprej tujskoprometno privlačnost, saj
so tudi postavim pariški Louvre, izkopanine v Pompejih in Parthe-
non v Atenah. A bolj važno je, da je postal šempeter že cilj znan-
stvenih ekskurzij in da more postati učilnica vseh v antiko zaverov-
vanih oči v Sloveniji in tam okoli.

SLOVENSKA HIŠA PRIPRAVLJA „ri-
fo“ za podporo pri gradnji hiše. V
petek 25. junija bo že prvo žrebanje
in bo vrednost dobika značala 25.000
pesov. Zadnje žrebanje bo konec sep-
tembra in bo vrednost dobika 100.000
pesov. — Vsem našim članom in pri-
jateljem nakup srečk toplo priporočamo
in so na razpolago tudi v naši pi-
sarni, Ramón Falcón 4158, Capital.
Rifi želimo popoln uspeh.

— Gledališče v Münchenu pri-
pravlja „italijanski teden“. Ta-
krat bodo v Nemčiji prvič izva-
jali Verdijsko opero „Jeruzalem“. Izvedba je poverjena opernemu
gledališču Fenice v Benetkah. Spored napoveduje udeležbo iz 20
držav. Med njimi ni nobene izza
železne zavese.

— Avstrijska akademija zna-
nosti in umetnosti podeljuje vsa-
ko leto literarno nagrado, ki nosi
ime po Grillparzerju. Za leto 1965
so podelili nagrado pesniku Fe-
lixu Braunu za njegovo dramo
„Orpheus“.

— Mesto Bremen podeljuje li-
terarne nagrade. Nagrado 10.000
DM (2.500 dolarjev) je za leto
1964 prejel avstrijski pisatelj
Thomas Bernhard in sicer za
svoj literarni prvenec — roman
„Slana“, ki je izšel v letu 1963
pri založbi Insel.

GLAS SE TRUDI PODPIRATI kul-
turne naloge Slovencev v zamejstvu,
vendar pri tem opozarja na probleme,
ki so za naš celotni narodni obstoj
bistvene važnosti. Njegovo poslanstvo
pa ne bo izpolnjeno v celoti, če ne
bo stalno v stiku z vsem občestvom.
Kdor nam želi razmah in trajen
uspeh, naj nam priskoči na pomoč
ali s prispevkom v tiskovni sklad ali
pa s tem, da nam sporoči naslov
prijatelja ali znanca, ki še ni naro-
čen na naše publikacije, pa mu je
lepša podočnost slovenstva pri srcu.
Radi mu bomo brezobvezno pošiljali
naš list, da se pouči in odloži za
cilje in namene SKA. — Za vse že
v naprej najlepša hvala!